ja sai a. 1889 toomkiriku organisti E. Reinicke' õpilaseks kontrapunktis ja oreli alal. A. 1893 astus ta Peterburi konservatooriumi, kus ta õppis prof. L. Homilius'e juhatusel orelimängu, prof. A. Bernhard'i juures harmoonia, kontrapunkti ning fuuga alal ja prof. N. Rimski-Korsakov'i juhatusel vaba kompositsiooni, töötades läbi 6-aastase kursuse 4 a. jooksul. Lõpetanud konservatooriumi orelija kompositsiooniklassi a. 1897 vabakunstniku diplomiga, toimis T. aa. 1898—1904 Peterburi eesti Jaani kiriku organistina ja koorijuhina, huvitudes ka kiriklikust heliloomingust ja võites oma ametis koguduse lugupidamise. A. 1904 siirdus T. Tartu, kus tal tuli toimida keskkooli muusikaõpetajana ja klaveritundide andjana. Selle kõrval oli ta agarasti tegev eesti muusikaelu arendamisel, töötades koos A. Lätega (vt.), kellega kahasse T. m. s. instrumenteeris Händel'i »Judas Maccabäus'e«. T.-e iseseisvate ettevõtetena sest ajajärgust mainitagu tema omade helitööde kontserte Tartus ja Tallinnas; peaosana esines nende kontsertide eeskavas kantaat »Johann Damascenus«. Ka püüdis T. tutvustada eesti publikut maailma muusikakirjanduse suurteostega, kandes näit. ette asjaarmastajate abil stseene Mozart'i »Don Juan'ist«. Tartu perioodil omandas T. rahvusliku meelsuse, milleks ta juba Peterburis eestlaste seas liikudes oli äratust saanud, ja tutvus »Kalevipoja« eeposega; sellesse süvenes ta hiljemini suure huvi ja tõsidusega ja tundis seda nii põhjalikult, et komponeeris selle sisust episoode ja asus hiljemini ka »Kalevipoja« dramatiseerimisele, mis töö aga surm katkestas. Kuid Tartu tolleaegsed olud tundusid liiaks kitsastena T.-e talendile ning võimeile ja a. 1908 läks tal korda kodumaalt saadaval ainelisel toetusel reisida välismaale. Pariisis tutvus ta moodsa ooperiga, töötas siis Böömimaal Teplitzi lähedal oma oratooriumi »Des Jona Sendung« kallal, asus a. 1909 Leipzigi, kus ta juhatas oma oratooriumi esimest ettekannet, ja siirdus siis Berliini. Olnud seal esmalt komponist prof. E. Humperdinck'i haiguse puhul viimase asetäitjaks Berliin-Charlottenburgi keiserlikus muusikaülikoolis, sai ta a. 1912 teooria õpetajaks samas õppeasutises, kus toimis, a. 1914 Saksa riikkondsusse astunud, kuni oma surmani 29. X 1918 Berliinis. Ta on maetud Berliinis. — T.-e populaarsus polnud tema eluajal eesti helikunstnikuna mitte väga laialdane, kuid seda intensiivsemat mõju avaldas ta oma suure talendiga, kõrgete kunstiliste põhimõtetega ja ilmavaatega neisse, kes muusika alal temaga lähemalt kokku puutusid. Praktilise muusikategevuse alal oli ta esijoones leidlik ja ühtlasi sügava uskliku hingelaadiga organist, sealjuures haruldane improviseerija. Muusikakirjanikuna avaldas ta vaimukaid artikleid »Postimehes«, »Päevalehes« ja aa. 1910—11 ka Saksamaal ilmuvas »Deutsche Allgemeine Musik-Zeitung'is«. Koguteoses »Eesti Kultura« II (Tartu, 1913) on temalt ilmunud artikkel »Eesti muusika iseloomulik ilmend«. T.-e peatähtsus seisab siiski ta heliloomingus, milles ta saavutused küündisid kõrgemale seniseist eesti muusikalise loomingu tulemusist. Tema looming, nimelt ta ülalmainitud oratooriumi »Des Jona Sendung« partituur võimaldas talle ka õppejõu koha Saksamaa kõrgemas muusikaõppeasutises. Trükis on T.-e helitöist ilmunud võrdlemisi vähe. A. Läte väljaandel ilmunud kogus »Kodused helid« (Tartu, 1905) leidub 4 T.-e koorilaulu »Teel«, »Murtud roos«, »Varas« ja »Noored sepad«. Viimasele kirjutas T. Tartus esiettekande eel ka orkestri kaasmängu, mis säilinud käsikirjas. Kogus »Laululaan« ilmus T.-e segakoorilaul »Õõtsuv meri«, mis hiljemini (1910 avaldatud ka Tallinna VII üldlaulupeo nootides. Leipzigis ilmusid T.-elt trükis segakoorile »Otse kui hirv kisendab . .« (1909) ja meeskoorile orkestri ja oreli saatel »Eks teie tea, et te Jumala tempel olete« (1909). Klaveripaladest ilmusid T.-el trükis »Lastetükid« ja »4 klaveripala« (Leipzig, 1910). Ostuteel on E. V. Haridusministeerium T.-e pärijailt omandanud järgmised T.-e käsikirjad: »12 koraaleelmängu«, oratoorium 4-le soolohäälele, koorile, orkestrile ja orelile »Jenseits des Jordan« (II pilt, lõpukoor: »Kaevukoor«), *Caprice rapsodique sur un thème esthonien* ehk »Varese sõjasõnumida« (orkestri partituur ja hääled, ette kantud Tartu muusikapäeval a. 1909), pateetiline uvertüür »Julius Cäsar« (orkestri hääled ja partituur), »Kyrie« koorile ja orkestrile (partituur), »Fantasie über estnische Volksmotive für Pianoforte« (»Kus sa käisid, sokukene«, »Miks sa nutad, lillekene«, »Ketra, Liisu«, »Küll on pulmad«), melodraama »Kalevipoja unenägu« suurele orkestrile ja deklamatsioon (partituur ja hääled), »Johann Damascenus« (T.-e konservatooriumi lõpueksami kantaat suurele orkestrile, koorile ja 5-le soolohäälele). Suur osa T.-e töid on veel käsikirjas pärijate käes, mõned (ballaad »Ilmaneitsike« soolole ja klaverile) on omandatud ostuteel kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsusele.

Omastelt saadud andmed; Odamees 1919, nr. 1 (L. Neuman); Looming 1924, lk. 380 jj., 461 j. (*idem*); Vaba Maa 1918, nr. 17 (J. Luiga); Post. 1918, nr. 204; Maaliit 1918, nr. 158; E. L. L. Muusikaleht 1928, nr. 10. *L. N.*; *T.*

TOBIEN, Alexander v., ajaloolane ja tulundusteadlane, sünd. 1. VI 1854 Tartus professori pojana, õppis aa. 1874—78 tulundusteadust ja statistikat Tartu ülikoolis, lõpeta-